

XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN PHÁP LUẬT HÌNH SỰ VIỆT NAM VỀ CÁC TỘI XÂM PHẠM SỞ HỮU TRÍ TUỆ TRONG KỶ NGUYÊN MỚI

MAI THỊ THANH NHUNG*

Tóm tắt: Bài viết tập trung làm rõ cơ sở hình thành các xu hướng phát triển của pháp luật hình sự (PLHS) về các tội xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ (SHTT), đồng thời phân tích và giới thiệu những xu hướng phát triển của PLHS Việt Nam đối với nhóm tội này trong kỷ nguyên mới.

Từ khóa: Xu hướng phát triển pháp luật; tội phạm; sở hữu trí tuệ; kỷ nguyên mới

Ngày nhận bài: 12/11/2025; Biên tập xong: 22/12/2025; Duyệt đăng: 23/12/2025

DEVELOPMENT TRENDS OF VIETNAMESE CRIMINAL LAW ON INTELLECTUAL PROPERTY INFRINGEMENT OFFENCES IN THE NEW ERA

Abstract: This article focuses on clarifying the foundations for forming the legal development trends of criminal law concerning offenses against intellectual property rights, as well as introducing the emerging trends in the development of Vietnamese criminal law on intellectual property offenses in the new era.

Keywords: Legal development trend; criminal offense; intellectual property; new era

Received: Nov 12, 2025; **Editing completed:** Dec 22, 2025; **Accepted for publication:** Dec 23, 2025

Đặt vấn đề

PLHS về các tội xâm phạm SHTT có thể được coi là một lĩnh vực có tính liên ngành hình sự - SHTT, mang ý nghĩa quan trọng trong việc bảo vệ quan hệ SHTT. Hệ thống các quy định này đóng vai trò quan trọng khi tài sản trí tuệ dần trở thành một trong những yếu tố căn bản quyết định cho sự thành công của một quốc gia. Trong bối cảnh hiện nay, không chỉ Việt Nam, thế giới đang trong giai đoạn phát triển mới với sự hội nhập quốc tế và toàn cầu hóa mạnh mẽ, toàn diện, gắn với nhiều mục tiêu, giá trị và tiêu chí toàn cầu; sự bùng nổ của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, cách mạng số và công nghệ cao; xu hướng đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp, đặc biệt trong lĩnh vực công nghệ¹. Những yếu tố này tác động sâu sắc đến sự vận động và phát triển của PLHS về các tội xâm phạm SHTT và dần hình thành các xu hướng. Việc nghiên cứu xu hướng phát triển của PLHS về các tội xâm phạm SHTT có ý nghĩa quan trọng trong việc đúc rút quy luật phát triển nội tại của PLHS về các tội phạm này, từ đó, góp phần làm sâu sắc nhận thức (đặc biệt cho đội ngũ xây dựng pháp luật) cũng như góp phần hình thành mô hình lý luận cho việc xây dựng PLHS Việt Nam về các tội phạm này.

¹ Nguyễn Ngọc Hà (2024), *Khái niệm, nội hàm kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam*, <https://special.nhandan.vn/khai-niem-noi-ham-ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh/index.html>, truy cập ngày 21/10/2025.

1. Cơ sở của việc hình thành xu hướng phát triển của pháp luật hình sự Việt Nam về các tội xâm phạm sở hữu trí tuệ trong kỷ nguyên mới

Trên cơ sở quan điểm chung về các xu hướng phát triển của pháp luật², có thể hiểu khái quát các xu hướng phát triển của PLHS Việt Nam về các tội xâm phạm SHTT trong kỷ nguyên mới là các định hướng đã được hình thành hoặc đang được hình thành của PLHS, thể hiện sự vận động và phát triển của vật chất PLHS nói chung hoặc của các bộ phận cấu thành cụ thể của vật chất PLHS nói riêng về các tội xâm phạm SHTT. Xu hướng phát triển pháp luật nói chung phản ánh tính lịch sử, kế thừa, hiện tại, triển vọng, quan điểm và lợi ích xã hội nhất định³. Theo đó, việc hình thành các xu hướng này có thể được xác định trên các cơ sở căn bản sau:

Thứ nhất, sự khẳng định ngày một rõ nét vai trò, ý nghĩa của SHTT đối với sự phát triển kinh tế cũng như sự phát triển bền vững của các lĩnh vực khác trong đời sống xã hội

* Email: Maithanhnhung.cl.hlu@gmail.com

Tiến sĩ, Khoa pháp luật hình sự, Trường Đại học Luật Hà Nội

² Võ Khánh Vinh, "Bàn về các xu hướng phát triển của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc", *Tạp chí Dân chủ và Pháp luật*, số 4/2025.

³ Võ Khánh Vinh, "Các xu hướng phát triển của pháp luật: Cách tiếp cận, khái niệm, ý nghĩa xã hội và phân loại", *Tạp chí Khoa học Kiểm sát*, số 01/2025.

SHTT đã dần trở thành “động lực cho sự phát triển kinh tế”, là “*một nguồn của cải tạo ra sự thịnh vượng*”⁴ của mỗi doanh nghiệp, quốc gia, khu vực cũng như toàn xã hội. Trong bối cảnh nhân loại đang bước vào nền kinh tế tri thức, các tài sản trí tuệ được thừa nhận trên toàn thế giới như là một tài sản thương mại quan trọng. Không chỉ đóng vai trò quan trọng trong hoạt động sản xuất kinh doanh, SHTT có ý nghĩa to lớn đối với sự phát triển bền vững của các lĩnh vực khoa học khác trong đời sống xã hội, đặc biệt là các vấn đề về bảo hộ và khai thác đa dạng sinh học, phát triển và chuyển giao công nghệ thân thiện với môi trường, gìn giữ những giá trị văn học và nghệ thuật dân gian, văn hóa truyền thống... Nhận thức được vai trò và tầm quan trọng của SHTT, các quốc gia trên thế giới đã khuyến khích các hoạt động sáng tạo và bảo vệ thành quả sáng tạo này bằng nhiều biện pháp. Việc xây dựng, tiếp tục hoàn thiện pháp luật quốc gia về SHTT (có bao gồm pháp luật về các tội xâm phạm SHTT) là một trong những cơ sở quan trọng để đạt được mục tiêu này.

Thứ hai, lịch sử PLHS Việt Nam về các tội xâm phạm SHTT

Ở Việt Nam, các tội xâm phạm SHTT không phải là nhóm tội phạm truyền thống mà xuất hiện muộn hơn so với các loại tội phạm khác. Trước lần pháp điển hóa Bộ luật Hình sự (BLHS) đầu tiên vào năm 1985, PLHS Việt Nam chưa quy định về các tội này. Với sự ra đời của BLHS năm 1985, hành vi xâm phạm SHTT đã được quy định là tội phạm: Tội xâm phạm quyền tác giả, quyền sáng chế, phát minh (Điều 126); Tội làm hàng giả, tội buôn bán hàng giả (Điều 167) nhưng chưa có sự tách bạch giữa các loại hàng hóa giả về nội dung với hàng giả về sở hữu công nghiệp. Các văn bản pháp luật chuyên ngành SHTT được ban hành sau BLHS năm 1985 đã khẳng định rõ hai nhánh cơ bản của quyền SHTT là quyền tác giả và quyền sở hữu công nghiệp. Điều này cũng tác động đến sự thay đổi quy định về các tội phạm này trong BLHS năm 1999, tập trung vào điều chỉnh các dấu hiệu pháp lý cụ thể hơn, các mức hình phạt được nâng lên và gia tăng tính phân hóa. Các tội trong lĩnh vực SHTT của BLHS năm 1999 bao gồm: Tội xâm phạm quyền tác giả (Điều 131); Tội vi phạm quy định về cấp văn bằng bảo

hộ quyền sở hữu công nghiệp (Điều 170); Tội xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp (Điều 171). Tuy vậy, BLHS năm 1999 vẫn còn những điểm hạn chế như: Những dấu hiệu định tính quan trọng chưa được làm rõ; mặc dù đã có sự phân tách thành các tội độc lập, những dấu hiệu về hàng hóa vi phạm trong các tội sản xuất, buôn bán hàng giả và tội xâm phạm sở hữu công nghiệp vẫn chưa thực sự tách bạch. Thông qua Hiệp định về các khía cạnh liên quan tới thương mại của quyền SHTT ngày 15/4/1994 (TRIPS), Việt Nam đã ban hành Thông tư liên tịch số 01/2008/TTLT-TANDTC-VKSNDTC-BCA-BTP ngày 29/02/2008 hướng dẫn việc truy cứu trách nhiệm hình sự (TNHS) đối với các hành vi xâm phạm quyền SHTT nhằm đáp ứng nhu cầu hội nhập quốc tế.

Trong bối cảnh phát triển mới của đất nước, nhằm thể chế hóa đầy đủ, toàn diện các chủ trương, đường lối của Đảng thể hiện trong Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc Đảng Cộng sản Việt Nam lần thứ XI, BLHS được sửa đổi (gọi là BLHS năm 2015) trên cơ sở tổng kết thực tiễn, kế thừa, phát triển những nội dung, kỹ thuật lập pháp của BLHS năm 1999, bổ sung những quy định mới nhằm giải quyết những vướng mắc mà thực tiễn đặt ra cũng như yêu cầu hội nhập quốc tế. Trên tinh thần đó, BLHS năm 2015 tiếp tục quy định các tội xâm phạm SHTT trong chương Các tội xâm phạm trật tự quản lý kinh tế, bao gồm: Tội xâm phạm quyền tác giả, quyền liên quan (Điều 225); Tội xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp (Điều 226) với những điểm mới cơ bản về việc phi tội phạm hóa hành vi vi phạm quy định về cấp văn bằng bảo hộ quyền sở hữu công nghiệp, lượng hóa phần lớn các dấu hiệu định tính, bổ sung quy định về dấu hiệu định khung hình phạt và TNHS của pháp nhân thương mại, sửa đổi các mức hình phạt. Có thể khái quát rằng lịch sử phát triển các quy định của PLHS Việt Nam về các tội xâm phạm SHTT phản ánh sự tiến bộ dần theo từng giai đoạn. Sự phát triển đó phản ánh tương đối rõ nét định hướng luật hóa (nâng cao chất lượng văn bản, hạn chế các hình thức pháp lệnh), phân hóa các mức độ TNHS tương ứng với tính chất, mức độ nguy hiểm cho xã hội của hành vi xâm phạm SHTT bị coi là tội phạm cũng như định hướng hiện đại hóa PLHS về các tội này (thể hiện qua sự tiếp thu và thay đổi trên cơ sở cam kết quốc tế).

⁴ Kamil Idris (2005), *SHTT - Một công cụ đắc lực để phát triển kinh tế*, Tổ chức SHTT thế giới, tr. 55.

Thứ ba, thực trạng quy định và áp dụng quy định của PLHS về các tội xâm phạm SHTT

Kết quả khảo sát tính phù hợp trong quy định cũng như mức độ phức tạp các đòi hỏi của thực tiễn vào việc áp dụng quy định của PLHS về các tội xâm phạm SHTT là cơ sở định hình nhu cầu cũng như hướng phát triển PLHS về các tội xâm phạm SHTT.

Một là, thực trạng quy định của PLHS về các tội xâm phạm SHTT

- Việc tội phạm hóa và hình sự hóa còn có điểm chưa phù hợp⁵:

+ BLHS năm 2015 chưa quy định đầy đủ các hành vi nguy hiểm đáng kể: Truyền đạt trái phép đến công chúng tác phẩm hoặc bản sao tác phẩm; xâm phạm bí mật kinh doanh; phân phối, nhập khẩu các nhãn mác, bao bì xâm phạm nhãn hiệu... Bên cạnh đó, cách thức quy định dấu hiệu “quy mô thương mại” chưa thực sự tương thích với chuẩn mực quốc tế Việt Nam đã cam kết (Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương ngày 08/3/2018 - CPTPP).

+ Chưa quy định về TNHS tăng nặng trong các trường hợp phạm tội: Qua biên giới, Internet, dẫn đến những hành vi xâm phạm có tính nguy hiểm khác nhau nhưng chưa có sự phân hóa đúng mức.

- Việc hướng dẫn áp dụng PLHS đối với các tội xâm phạm SHTT chưa giải quyết hết những vấn đề thực tiễn đặt ra như chưa thống nhất việc định tội trong các trường hợp chỉ có căn cứ kết luận hàng hóa vi phạm là hàng giả về nhãn hiệu hoặc chỉ dẫn địa lý đang được bảo hộ tại Việt Nam⁶; khó khăn việc xác định “quy mô thương mại”⁷; khó khăn trong xác định thiệt hại cho chủ thể quyền⁸ (với tư cách là dấu hiệu cấu thành tội phạm và căn cứ để xác định vấn đề bồi thường thiệt hại về dân sự)...

- Quy định giữa các văn bản về xử lý hành vi xâm phạm SHTT còn chưa có sự thống nhất, ví dụ: Nghị định số 99/2013/NĐ-CP ngày

29/8/2013 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực sở hữu công nghiệp (khoản 9, 10, 11, 12 Điều 11) và BLHS năm 2015 (Điều 226) đều có quy định về hành vi xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp, có khoảng trùng lặp về quy định giá trị hàng hóa vi phạm từ 200 triệu đồng trở lên, dẫn đến sự không tách bạch giữa tội phạm và vi phạm hành chính về SHTT trong một số trường hợp.

Hai là, thực trạng áp dụng quy định của PLHS về các tội xâm phạm SHTT

Trong giai đoạn hơn 05 năm (từ năm 2020 đến tháng 6/2025), theo thống kê của Tòa án nhân dân tối cao, ngành Tòa án xét xử 87 vụ với 101 bị cáo về Tội xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp và xét xử 03 vụ với 04 bị cáo về Tội xâm phạm quyền tác giả, quyền liên quan. So với giai đoạn từ năm 2015 đến năm 2019 (xét xử 09 vụ với 11 bị cáo về Tội xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp và không xét xử vụ phạm Tội xâm phạm quyền tác giả, quyền liên quan nào⁹), tỷ lệ này tăng lên gấp nhiều lần nhưng vẫn là một tỷ lệ khiêm tốn so với thực tế. Có những vụ xâm phạm SHTT có quy mô lớn, tính chất nghiêm trọng; xâm phạm trên nền tảng số có dấu hiệu phổ biến; các hành vi xâm phạm có chuyển biến nhanh, thủ đoạn tinh vi, phức tạp, gây ra những thiệt hại lớn cho chủ thể sáng tạo cũng như kinh tế - xã hội^{10,11}. Thực trạng áp dụng các quy định của PLHS về các tội xâm phạm SHTT đã có những kết quả nhất định, song vẫn tồn tại một số khó khăn, vướng mắc, chẳng hạn: Có hành vi xâm phạm nguy hiểm đáng kể cho xã hội nhưng chưa thể truy cứu TNHS (hành vi truyền đạt trái phép các tác phẩm phim); việc định tội và quyết định TNHS còn không thống nhất do những khó khăn trong xác định dấu hiệu cấu thành tội phạm đối với các tội đã được quy định (dấu hiệu hàng hóa giả mạo nhãn hiệu, quy mô thương mại, đang được bảo hộ tại Việt Nam), lỗi cố ý, mức thu lợi bất chính, thiệt hại cho chủ thể quyền¹²,

⁵ Mai Thị Thanh Nhung (2022), *Các tội xâm phạm SHTT theo PLHS Việt Nam*, Luận án Tiến sĩ Luật học, Học viện Khoa học xã hội, Hà Nội, tr. 133.

⁶ Mai Thị Thanh Nhung, *Tlđđ*, tr. 119-122.

⁷ Mai Thị Thanh Nhung, *Tlđđ*, tr. 122-123.

⁸ Điều 204 Luật SHTT năm 2025; Nghị định số 17/2023/NĐ-CP ngày 26/4/2023 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật SHTT về quyền tác giả, quyền liên quan; Nghị định số 65/2023/NĐ-CP ngày 23/8/2023 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật SHTT về sở hữu công nghiệp, bảo vệ quyền sở hữu công nghiệp, quyền đối với giống cây trồng và quản lý nhà nước về SHTT; Vũ Thị Hải Yến, “Xác định thiệt hại do xâm phạm quyền SHTT”, *Tạp chí Luật học*, số 2/2024.

⁹ Mai Thị Thanh Nhung, *Tlđđ*, tr. 186.

¹⁰ Bản án số 1321/2022/KDTM-ST ngày 16/8/2022 của Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh.

¹¹ Giang Phạm (2023), “Kỳ lân công nghệ” VNG đổi mặt với án phạt 14 tỷ đồng vì xâm phạm bản quyền, <https://doanhnhân.baophapluat.vn/ky-lan-cong-nghe-vng-doi-mat-voi-an-phat-14-ty-dong-vi-xam-pham-ban-quyen-63732.html>, truy cập ngày 21/10/2025.

¹² Lê Xuân Lộc, Bạch Hoàng Giang (2025), “Xác định thiệt hại trong các vụ án xâm phạm quyền SHTT tại Việt Nam”, *Hội thảo “Thực thi quyền SHTT trong bối cảnh hội nhập và Cách mạng công nghiệp 4.0”*, Trường Đại học Luật Hà Nội, Hà Nội, tr. 97-115.

bỏ lọt TNHS đối với pháp nhân thương mại phạm tội¹³.

Thứ tư, tình hình kinh tế - xã hội trong và ngoài nước

Bên cạnh thực trạng việc quy định và áp dụng quy định của PLHS hiện hành về các tội xâm phạm SHTT, bối cảnh kinh tế - xã hội trong và ngoài nước phản ánh các mối nguy cơ, nhu cầu bảo vệ quyền của các chủ thể trước hành vi xâm phạm. Trên thế giới hiện nay, xu thế toàn cầu hóa và sự bùng nổ công nghệ từ Cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 cũng tác động không nhỏ tới nhiều lĩnh vực trong đời sống toàn cầu nói chung, mỗi quốc gia nói riêng, bao gồm cả Việt Nam. Toàn cầu hóa mở rộng và mức độ ngày càng sâu sắc, các quốc gia không ngừng gia tăng tương tác lẫn nhau. Bản chất toàn cầu của các nền tảng kỹ thuật số và thương mại điện tử cũng làm gia tăng nhu cầu về các khuôn khổ thực thi SHTT quốc tế mạnh mẽ. Báo cáo của EUIPO và Ủy ban châu Âu cho biết số lượng hàng giả bị tịch thu tại EU đã đạt 152 triệu sản phẩm, trị giá 3,4 tỷ euro vào năm 2023, sự hợp tác giữa các khu vực pháp lý cần được tăng cường, cho phép bảo vệ quyền SHTT xuyên biên giới hiệu quả hơn¹⁴. Tính cạnh tranh thương mại quốc tế ngày càng gay gắt khiến đổi mới sáng tạo trở thành yếu tố then chốt quyết định lợi thế. Sự trỗi dậy của các nền kinh tế mới nổi với tốc độ tăng trưởng và năng lực sáng tạo cao càng làm rõ yêu cầu bảo hộ, bảo vệ quyền SHTT như một điều kiện tất yếu trong quan hệ kinh tế - thương mại quốc tế, với các tiêu chuẩn bảo hộ nghiêm ngặt.

Cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 với nền tảng công nghệ số và tích hợp tất cả các công nghệ thông minh để tối ưu hóa quy trình, phương thức sản xuất có những tác động sâu rộng đến đời sống xã hội. Các công cụ và môi trường phát triển mới giúp tối ưu hóa sản xuất, tăng năng suất lao động, mở rộng giao kết thương mại và nâng cao mức độ tương tác, tiếp cận giữa các chủ thể, bao gồm cả đối tượng của quyền SHTT. Nhờ đó, việc sử dụng, sao chép, phân phối và truyền đạt tài sản trí tuệ trở nên thuận lợi hơn nhưng đồng thời, hành vi xâm phạm cũng trở nên dễ dàng hơn. Cùng với xu hướng quốc tế hóa và tác động của Cách mạng công nghiệp 4.0, kinh

tế Việt Nam đang chuyển dịch mạnh về cơ cấu và mô hình, đặt nặng suất, chất lượng và năng lực cạnh tranh lên hàng đầu, hướng tới phát triển theo chiều sâu và kinh tế tri thức. Hoạt động SHTT cũng đạt nhiều kết quả quan trọng: Hệ thống pháp luật về SHTT đã được xây dựng tương đối hoàn chỉnh và phù hợp với các chuẩn mực quốc tế; mạng lưới cơ quan thực thi được thiết lập; hoạt động sáng tạo, khai thác và phát triển tài sản trí tuệ ngày càng thu hút sự quan tâm nhiều hơn từ xã hội. Hiện nay, Việt Nam là thành viên của WTO và nhiều Hiệp định thương mại tự do (FTA). Các quy định của WTO và FTA tạo điều kiện cho lượng hàng hóa nhập khẩu vào Việt Nam gia tăng với chủng loại phong phú, giá cả cạnh tranh, cùng với việc cắt giảm thuế quan và đơn giản hóa thủ tục hành chính. Điều này đặt ra yêu cầu phải đánh giá khách quan năng lực cạnh tranh của hàng hóa trong nước, sự cạnh tranh giữa các chủ thể sản xuất - kinh doanh là tất yếu và không thể tránh khỏi. Trong bối cảnh đó, không ít doanh nghiệp Việt Nam vẫn là doanh nghiệp vừa và nhỏ, chưa làm chủ công nghệ, còn hạn chế về năng lực đổi mới sáng tạo; một bộ phận người tiêu dùng vẫn giữ tâm lý chuộng hàng rẻ hoặc thụ hưởng miễn phí các tài sản trí tuệ. Những yếu tố này cũng là thách thức đối với các nhà sáng tạo, doanh nghiệp chân chính và là điều kiện cho những hành vi xâm phạm, trục lợi bất chính từ tài sản trí tuệ phát triển.

Thứ năm, đặc điểm của kỷ nguyên mới

“Kỷ nguyên mới thường được dùng để chỉ một giai đoạn mới mẻ với những tiến bộ, đổi mới, hoặc thay đổi đáng kể trong nhiều lĩnh vực như công nghệ, xã hội, kinh tế hay chính trị, mang lại sự thay đổi lớn trong cách con người sống và làm việc”. Ngày nay, nhân loại đang trong một kỷ nguyên mới, với một số đặc điểm sau: Hội nhập quốc tế và toàn cầu hóa mạnh mẽ, toàn diện với nhiều mục tiêu, giá trị, tiêu chí toàn cầu và những công dân toàn cầu; Cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0, cách mạng số và công nghệ cao; Đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp, đặc biệt trong lĩnh vực công nghệ và dịch vụ; Xu hướng phát triển bền vững và bảo vệ môi trường; Thay đổi thị trường lao động theo hướng gia tăng lao động chất lượng cao; Thay đổi xã hội và văn hóa, trở thành nguồn lực phát triển quan trọng của các quốc gia¹⁵. Việt

¹³ Mai Thị Thanh Nhung, Tlđđ, tr. 125-127.

¹⁴ Which Trends Will Define the Intellectual Property Industry in 2025?, <https://abion.com/which-trends-will-define-the-intellectual-property-industry-in-2025/>, truy cập ngày 22/10/2025.

¹⁵ Nguyễn Ngọc Hà, Tlđđ.

Nam cũng đang bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, khởi đầu bằng sự kiện trọng đại - Đại hội XIV của Đảng: “Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc là kỷ nguyên phát triển bứt phá, tăng tốc dưới sự lãnh đạo của Đảng, xây dựng thành công nước Việt Nam xã hội chủ nghĩa, giàu mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, phồn vinh, hạnh phúc; đổi mới, tiến cùng, sánh vai với các cường quốc năm châu. Ưu tiên hàng đầu trong kỷ nguyên mới là thực hiện thắng lợi các mục tiêu chiến lược đến năm 2030, Việt Nam trở thành nước đang phát triển, có công nghiệp hiện đại, thu nhập trung bình cao; đến năm 2045 trở thành nước xã hội chủ nghĩa phát triển, có thu nhập cao; mọi người dân đều được phát triển toàn diện, có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, văn minh”¹⁶. Trong kỷ nguyên mới, Việt Nam sẽ có những biến đổi sâu sắc và toàn diện: Đổi mới, phát triển và hoàn thiện nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa; tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, phát triển và phát huy nền dân chủ xã hội chủ nghĩa; đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước; đổi mới thể chế, trong đó, trung tâm là thể chế pháp luật, phát triển đột phá khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số quốc gia... Kỷ nguyên mới tạo ra những điều kiện và môi trường mới, tác động mạnh mẽ đến pháp luật và các xu hướng phát triển của pháp luật¹⁷.

Thứ sáu, chủ trương, đường lối của Đảng, Nhà nước về PLHS đối với các tội xâm phạm SHTT

Chủ trương, đường lối của Đảng, Nhà nước là kim chỉ nam cho việc xây dựng pháp luật tại Việt Nam. Việc định hình các xu hướng phát triển pháp luật ở lĩnh vực nào cũng cần phù hợp với quan điểm, chủ trương của Đảng, Nhà nước. Ở phương diện chính sách vĩ mô, các văn kiện quan trọng của Đảng và Nhà nước định hướng xây dựng pháp luật và phát triển pháp luật về SHTT nói chung, PLHS về các tội xâm phạm SHTT nói riêng hiện nay là: Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam; Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá

phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia; Nghị quyết số 59-NQ/TW ngày 24/01/2025 của Bộ Chính trị về hội nhập quốc tế trong tình hình mới; Nghị quyết số 68-NQ/TW ngày 04/5/2025 của Bộ Chính trị về phát triển kinh tế tư nhân, cùng với Chiến lược SHTT đến năm 2030; Quyết định số 1068/QĐ-TTg ngày 22/8/2019 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chiến lược SHTT đến năm 2030. Nội dung được thể hiện trong các văn kiện cho thấy quan điểm: Hoàn thiện hệ thống pháp luật theo hướng dân chủ, công bằng, minh bạch, đồng bộ, khả thi và dễ tiếp cận, đủ năng lực điều chỉnh các quan hệ xã hội; Đặt quyền và lợi ích hợp pháp của người dân, tổ chức và doanh nghiệp làm trung tâm; Thúc đẩy đổi mới sáng tạo, khoa học - công nghệ và chuyển đổi số; Xem SHTT và tài sản vô hình được coi là nguồn lực then chốt, cần được pháp luật bảo hộ, định giá và tài chính hóa; Hải hòa pháp luật quốc gia với các chuẩn mực pháp luật quốc tế, bảo đảm môi trường thuận lợi cho đổi mới sáng tạo, khai thác và bảo vệ quyền SHTT, đồng thời cân bằng lợi ích giữa các chủ thể và ngăn chặn việc lạm dụng quyền SHTT.

2. Khái quát một số xu hướng phát triển pháp luật hình sự Việt Nam về các tội xâm phạm sở hữu trí tuệ trong kỷ nguyên mới

Trên phạm vi tổng quát toàn bộ hệ thống pháp luật, các xu hướng phát triển tổng quát của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên vươn mình có thể khái quát cơ bản như: Xu hướng hiến định hóa và luật hóa; xu hướng dân chủ hóa pháp luật; xu hướng nhân quyền hóa pháp luật; xu hướng nhân đạo hóa pháp luật; xu hướng tự do hóa pháp luật; xu hướng hiện đại hóa pháp luật; xu hướng phân hóa và tích hợp điều chỉnh pháp luật; xu hướng xích lại gần nhau giữa pháp luật tự nhiên và pháp luật thực chứng; xu hướng số hóa pháp luật¹⁸. Gắn với các tội xâm phạm SHTT, sự phát triển PLHS về các tội này phản ánh một số xu hướng cụ thể là: Luật hóa pháp luật; xu hướng hiện đại hóa pháp luật; xu hướng phân hóa và tích hợp điều chỉnh pháp luật.

Thứ nhất, xu hướng luật hóa

Xu hướng này phản ánh trạng thái phát triển của pháp luật về chất, tác động lớn đến hệ thống điều chỉnh pháp luật ở mỗi quốc

¹⁶ Thông tấn xã Việt Nam (2025), *Khát vọng vươn mình trong kỷ nguyên mới*, <https://baochinhpheu.vn/khat-vong-vuon-minh-trong-ky-nguyen-moi-102241231135349188.htm>, truy cập ngày 21/10/2025.

¹⁷ Võ Khánh Vinh, “Bàn về các xu hướng phát triển của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, *Tlđđ*, tr. 7.

¹⁸ Võ Khánh Vinh, “Bàn về các xu hướng phát triển của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, *Tlđđ*, tr. 8-13.

gia¹⁹. Việc ban hành các quy định về các tội xâm phạm SHTT chú trọng vào nâng cao chất lượng, bảo đảm quyền SHTT của các chủ thể quyền trong sự cân bằng với các lợi ích xã hội quan trọng khác (như vấn đề quốc phòng, an ninh, sức khỏe cộng đồng...); khắc phục tình trạng luật thiếu tính ổn định, chậm ban hành văn bản hướng dẫn thi hành nhằm định hướng cho giải quyết những vấn đề còn vướng mắc như sự chưa thống nhất trong việc định tội trong trường hợp hàng hóa vi phạm có dấu hiệu giả nhãn hiệu hoặc chỉ dẫn địa lý đang được bảo hộ tại Việt Nam (đặc biệt cần thay đổi quan niệm thực tiễn khi định tội đối với trường hợp hàng hóa có giá cả, nội dung, lần nhãn hiệu hoặc chỉ dẫn địa lý đang được bảo hộ tại Việt Nam), làm rõ dấu hiệu quy mô thương mại (trong trường hợp chưa sửa đổi quy định BLHS), khắc phục khó khăn trong xác định dấu hiệu thiệt hại cho chủ thể quyền²⁰.

Thứ hai, xu hướng hiện đại hóa

Xu hướng hiện đại hóa pháp luật đòi hỏi pháp luật phát triển phù hợp với quá trình

¹⁹ Võ Khánh Vinh, “Bàn về các xu hướng phát triển của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, *Tlđđ*, tr. 9.

²⁰ Cụ thể:

(i) Nền hướng dẫn thống nhất: Định tội “xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp” (Điều 226 BLHS) đối với trường hợp hàng hóa xâm phạm chỉ có dấu hiệu giả nhãn hiệu hoặc chỉ dẫn địa lý đang được bảo hộ tại Việt Nam; đối với trường hợp hàng hóa xâm phạm có cả dấu hiệu giả về nội dung (chất lượng, tiêu chuẩn kỹ thuật...) và giả về nhãn hiệu hoặc chỉ dẫn địa lý đang được bảo hộ tại Việt Nam thì cần xác định phạm vi nhiều tội bao gồm Tội xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp và các tội phạm về sản xuất, buôn bán hàng giả tương ứng (các điều 192 đến 195 BLHS).

(ii) Trong trường hợp chưa sửa đổi, bổ sung quy định BLHS (tức dấu hiệu quy mô thương mại đang độc lập với các dấu hiệu định lượng về giá trị hàng hóa xâm phạm, thu lợi bất chính, thiệt hại cho chủ thể quyền - không tương thích với cam kết trong CPTPP), dấu hiệu quy mô thương mại (ở nghĩa đây đủ không đồng nhất nhưng) để phù hợp với tính nguy hiểm đáng kể của một tội phạm nói chung thì có thể tạm thời giới hạn phạm vi truy cứu TNHS trong một số hoạt động xúc tiến thương mại như quảng cáo thương mại, triển lãm thương mại...

(iii) Một trong những điểm mới nổi bật của Luật SHTT sửa đổi, bổ sung năm 2025 là chính sách mới về quản lý, khai thác và thương mại hóa quyền SHTT. Theo đó, Điều 8a Luật này lần đầu tiên quy định trực tiếp về quản lý và khai thác quyền SHTT như một loại tài sản, khi đó, quyền SHTT có thể trở thành tài sản để định giá, mua bán, thế chấp, góp vốn... Điều này thúc đẩy việc hoàn thiện quy định về định giá trung tâm định giá quyền SHTT; đây cũng là một trong những xu hướng phát triển pháp luật chuyên ngành nhưng góp phần khắc phục khó khăn trong xác định dấu hiệu “thiệt hại cho chủ thể quyền” với tư cách dấu hiệu cấu thành tội phạm trong các tội xâm phạm SHTT.

hiện đại hóa đất nước, đáp ứng kịp thời nhu cầu phát triển xã hội, quản lý phát triển xã hội²¹. Căn cứ trên cơ sở của việc hình thành xu hướng phát triển pháp luật về các tội xâm phạm SHTT cũng như tinh thần của xu hướng hiện đại hóa pháp luật, có thể khái quát một số điểm của xu hướng này đối với các tội xâm phạm SHTT như sau:

- Quy định PLHS về các tội xâm phạm SHTT bám sát thực tiễn đất nước và các xu thế phát triển của thời đại; theo kịp, đáp ứng, phản ánh vượt trước nhu cầu thiết yếu của xã hội. Bên cạnh đó, trong bối cảnh phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi, khả năng xuất hiện các yếu tố mới trong quan hệ SHTT ngày càng rõ nét. *“Môi quan tâm của các nhà lập pháp đang thay đổi, từ việc tập trung vào việc sử dụng quyền SHTT như một công cụ bảo vệ các vật thể hữu hình như thiết bị, đồ vật, cấu trúc hay sự liên kết hữu hình, phạm vi bảo vệ mở rộng ra gồm cả những sản phẩm vô hình như cấu trúc, phương pháp của hệ thống ảo; quyền sở hữu, xử lý và lưu trữ đối với dữ liệu, các thuật toán, sự nhận diện thương hiệu...”*²². Những yếu tố này có thể tác động trực tiếp hoặc gián tiếp mở rộng phạm vi tội phạm hóa, hình sự hóa hành vi xâm phạm SHTT²³.

- Tiếp thu kinh nghiệm quốc tế phù hợp với điều kiện của Việt Nam. Hiện nay, sự nở rộ của các FTA và sức ép từ các quốc gia phát triển sẽ nâng tầm những quy chuẩn bảo hộ quyền SHTT (ví dụ: TRIPS, CPTPP...)²⁴; từ đó,

²¹ Võ Khánh Vinh, “Bàn về các xu hướng phát triển của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, *Tlđđ*, tr. 11-12.

²² Marcos Eduardo Kauffman, “Intellectual Property Law in the Fourth Industrial Revolution: Trade Secrets Risks and Opportunities”, *Revista Jurídica*, Vol. 03, No. 5/2018, p. 208.

²³ Chẳng hạn:

- Luật sửa đổi, bổ sung Luật SHTT năm 2022 đã bổ sung vấn đề bảo hộ nhãn hiệu âm thanh. Sự mở rộng khái niệm chuyên ngành dẫn đến sự mở rộng phạm vi truy cứu TNHS về tội xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp (Điều 226 BLHS), và thực tế này còn có thể tiếp diễn trong tương lai;

- Luật Trí tuệ nhân tạo năm 2025 đã được thông qua, trong đó khẳng định trách nhiệm minh bạch của Nhà cung cấp bảo đảm các nội dung âm thanh, hình ảnh, video do hệ thống trí tuệ nhân tạo tạo ra (xem Điều 11); điều này cũng đặt ra vấn đề hoàn thiện trách nhiệm pháp lý (bao gồm cả vấn đề TNHS) của các nhà cung cấp trong các ngành Luật có liên quan nếu có biểu hiện xâm phạm.

- Trong bối cảnh thương mại điện tử phát triển, việc đặt ra trách nhiệm của các nhà cung cấp dịch vụ trung gian (như các sàn thương mại điện tử - một thị trường tiềm năng của hàng hóa xâm phạm sở hữu công nghiệp) trong việc kiểm soát hàng hóa giả về sở hữu công nghiệp cũng là một nội dung cần cân nhắc trong việc hoàn thiện quy định PLHS.

²⁴ Ví dụ: Tiếp thu cách thức quy định dấu hiệu “quy mô

thúc đẩy sự ra đời của những quy định mới xử lý các tội xâm phạm SHTT toàn diện và nghiêm khắc hơn.

- Hiện đại hóa nguồn pháp luật quy định về các tội xâm phạm SHTT. Không ít quốc gia phát triển trên thế giới mở rộng quy định các tội xâm phạm SHTT tại các đạo luật chuyên ngành (như Hoa Kỳ, Pháp, Singapore, Ý...) với ưu điểm là tăng tính ổn định của BLHS và tính linh hoạt trong việc điều chỉnh quy định về các tội này khi vấn đề chuyên ngành (có liên quan) thay đổi; phân định rõ ràng các loại chế tài trong cùng một văn bản (dân sự - hành chính - hình sự).

Thứ ba, xu hướng phân hóa và tích hợp điều chỉnh pháp luật

Xã hội phát triển thì pháp luật ngày càng phân hóa và tích hợp. Xu hướng phân hóa thể hiện sự phát triển sâu sắc của pháp luật, xu hướng tích hợp thể hiện sự phát triển tổng thể, hệ thống của pháp luật²⁵. Nội dung cơ bản của xu hướng phân hóa trong PLHS về các tội xâm phạm SHTT thể hiện ở chỗ làm rõ hơn tính phân hóa trong nội dung, phạm vi tội phạm hóa, hình sự hóa đối với các hành vi xâm phạm SHTT.

Dữ liệu lớn (Big Data), số hóa và Internet kết nối vạn vật là những yếu tố nổi bật của Cách mạng công nghiệp 4.0, thay đổi căn bản phương thức lưu trữ và truyền dẫn tài sản trí tuệ. Trong bối cảnh này, các chủ thể phạm tội cũng có thể sử dụng công cụ và môi trường mới để khai thác và trục lợi bất chính từ hành vi xâm phạm SHTT, như: Phân phối, chia sẻ trái phép nội dung số (streaming, torrent, AI-generated content) và xâm phạm SHTT bằng công nghệ AI (deepfake, sao chép giọng nói, hình ảnh). Do đó, cần thiết phải hình sự hóa nghiêm khắc các hành vi xâm phạm SHTT trên Internet hoặc sử dụng công nghệ cao, coi đây là dấu hiệu định khung hình phạt tăng nặng. Về không gian mạng, bên cạnh các thị trường truyền thống như chợ, trung tâm thương mại, thì thương mại điện tử đang trở thành “mảnh đất màu mỡ” cho các chủ thể kinh doanh bất chính. Thực tiễn này cho thấy sự cần thiết phải gia tăng trách nhiệm pháp lý, bao gồm cả TNHS, đối với các pháp nhân thương mại (như sàn giao dịch điện tử...) trong việc phòng, chống hành vi sản xuất, buôn bán hàng

thương mại” trong CPTPP; bổ sung TNHS đối với việc xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp đối với bí mật kinh doanh.
²⁵ Võ Khánh Vinh, “Bản về các xu hướng phát triển của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, *Tlđđ*, tr. 12.

hóa giả mạo quyền SHTT. Đối với xu hướng tích hợp, biểu hiện rõ nét là sự kết hợp giữa luật tư và luật công, thể hiện qua việc mở rộng nguồn quy định về các tội xâm phạm SHTT trong các văn bản luật chuyên ngành, như đã phân tích trong xu hướng hiện đại hóa nguồn PLHS về các tội xâm phạm SHTT.

Kết luận

Nghiên cứu xu hướng phát triển PLHS về các tội xâm phạm quyền SHTT có ý nghĩa quan trọng đối với quá trình hoàn thiện pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới. Trên cơ sở quan niệm về quyền SHTT, lịch sử lập pháp, thực tiễn áp dụng pháp luật và bối cảnh kinh tế - xã hội trong nước, quốc tế, các xu hướng phát triển hiện nay tập trung vào luật hóa, hiện đại hóa, phân hóa và tích hợp pháp luật, qua đó góp phần hoàn thiện chính sách và PLHS./

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Giang Phạm (2023), “Kỳ lân công nghệ” VNG đôi mặt với án phạt 14 tỷ đồng vì xâm phạm bản quyền, <https://doanhnhuan.baophapluat.vn/ky-lan-cong-nghe-vng-doi-mat-voi-an-phat-14-ty-dong-vi-xam-pham-ban-quyen-63732.html>, truy cập ngày 21/10/2025;
2. Nguyễn Ngọc Hà (2024), *Khái niệm, nội hàm kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam*, <https://special.nhandan.vn/khai-niem-noi-ham-ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh/index.html>, truy cập ngày 21/10/2025;
3. Kamil Idris (2005), *SHTT - Một công cụ đắc lực để phát triển kinh tế*, Tổ chức SHTT thế giới (bản dịch của Cục SHTT);
4. Marcos Eduardo Kauffman, “Intellectual Property Law in the Fourth Industrial Revolution: Trade Secrets Risks and Opportunities”, *Revista Jurídica*, Vol. 03, No. 5/2018;
5. Lê Xuân Lộc, Bạch Hoàng Giang (2025), “Xác định thiệt hại trong các vụ án xâm phạm quyền SHTT tại Việt Nam”, *Hội thảo “Thực thi quyền SHTT trong bối cảnh hội nhập và Cách mạng công nghiệp 4.0”*, Trường Đại học Luật Hà Nội, Hà Nội;
6. Mai Thị Thanh Nhung (2022), *Các tội xâm phạm SHTT theo PLHS Việt Nam*, Luận án Tiến sĩ Luật học, Học viện Khoa học xã hội, Hà Nội;
7. Thông tấn xã Việt Nam (2025), *Khát vọng vươn mình trong kỷ nguyên mới*, <https://baochinhpheu.vn/khat-vong-vuon-minh-trong-ky-nguyen-moi-102241231135349188.htm>, truy cập ngày 21/10/2025;
8. Võ Khánh Vinh, “Bản về các xu hướng phát triển của pháp luật Việt Nam trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, *Tạp chí Dân chủ và Pháp luật*, số 4/2025;
9. Võ Khánh Vinh, “Các xu hướng phát triển của pháp luật: Cách tiếp cận, khái niệm, ý nghĩa xã hội và phân loại”, *Tạp chí Khoa học Kiểm sát*, số 01/2025;
10. *Which Trends Will Define the Intellectual Property Industry in 2025?*, <https://abion.com/which-trends-will-define-the-intellectual-property-industry-in-2025/>, truy cập ngày 22/10/2025;
11. Vũ Thị Hải Yến, “Xác định thiệt hại do xâm phạm quyền SHTT”, *Tạp chí Luật học*, số 2/2024.